МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ХИЦЮК Єлєна Олегівна
(студентка групи ЗФБСМ-8)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)

Завідувач кафедри фінансів та цифрової економіки
д.е.н. проф. Н.Г. Виговська.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)
_____
(підпис)

Науковий керівник
д.е.н. проф. Полчанов А.Ю.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)
_____
(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Виговський В.Г.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)
_____
(підпис)

Житомир 2023

Анотація

Хицюк Є.О. Фінансове забезпечення діяльності підприємства.

Магістерська робота представлена на здобуття освітнього ступеня «магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси банківська справа та страхування». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

Дослідження присвячено науковому обґрунтуванню теоретичних та організаційних положень фінансового забезпечення діяльності підприємства та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансового забезпечення діяльності підприємстві.

У роботі поглиблено теоретичні підходи до категорії «фінансове забезпечення»; здійснено аналіз стану підприємств м'ясопереробної галузі України; досліджено аналіз джерел фінансового забезпечення ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»; проведено аналіз стану фінансово-економічної діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»; виявлено проблемні аспекти діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»; запропоновано напрями удосконалення механізму управління власним капіталом, як головного джерела фінансового забезпечення ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Ключові слова: фінансове забезпечення, власний капітал, м'ясопереробна галузь

Annotation

Khytsyuk E.O. Financial support of the enterprise.

The master's thesis is presented for obtaining an educational degree «master» in the field of knowledge 07 «Management and administration» specialty 072 «Finance, banking and insurance». - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

The study is devoted to the scientific substantiation of the theoretical and organizational provisions of the financial support of the enterprise's activities and the development of practical recommendations for improving the financial support of the enterprise's activities.

The work deepens theoretical approaches to the category of «financial support»; an analysis of the state of enterprises in the meat processing industry of Ukraine was carried out; the analysis of sources of financial support of LLC «Zhytomyr meat plant» was investigated; an analysis of the state of financial and economic activity of LLC «Zhytomyr meat plant» was carried out; problematic aspects of the activity of LLC «Zhytomyr meat plant» were identified; directions for improving the mechanism of own capital management as the main source of financial support for LLC «Zhytomyr meat plant» are proposed.

Keywords: financial support, equity, meat industry

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 7
1.1. Сучасний стан наукових досліджень питань фінансового забезпечення діяльності підприємств 7
1.2. Формування механізму фінансового забезпечення на підприємстві 12
1.3. Власний капітал, як головне джерело фінансового забезпечення м'ясопереробних підприємств..... 19
Висновки до розділу 1 26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»..... 27
2.1. Аналіз стану підприємств м'ясопереробної галузі України..... 27
2.2. Аналіз джерел фінансування ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» у 2020 – 2022 рр. 32
2.3. Напрями удосконалення механізму управління власним капіталом, як головного джерела фінансового забезпечення ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»..... 41
Висновки до розділу 2..... 48
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ..... 50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ..... 54
ДОДАТКИ..... 57

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах нестабільності економічного середовища та конкурентної боротьби важливим завданням кожного підприємства є ефективне управління фінансовими ресурсами. В процесі європейської інтеграції України, фінансове забезпечення діяльності підприємств стає ключовим аспектом їхнього успішного функціонування. Це актуально, оскільки підприємства знаходяться перед завданням відповідності європейським стандартам у сфері фінансів, управління та виробництва. У цьому контексті, необхідність ефективного фінансового управління стає не лише питанням власної конкурентоспроможності, а й стратегічним кроком у вирішенні більших викликів, пов'язаних із європейською інтеграцією. Відповідно до європейських стандартів, підприємства повинні не лише адаптовувати фінансові стратегії до вимог, але і вдосконалювати управлінські процеси для відповідності високим стандартам ефективності та прозорості.

Таким чином, фінансове забезпечення стає важливим інструментом для забезпечення не тільки економічного розвитку підприємств, але й встановлення довгострокових партнерських зв'язків з європейським бізнес-співтовариством.

Висвітленню різних аспектів фінансового забезпечення присвячено праці таких науковців, як Виговська О., Голуб Ю., Гривківська О., Гладій С.П., Міщук О., Москаль О.І., Опарін В.М., Погріщук Г., Сокирська І. та інших економістів. Однак формування концепції фінансового забезпечення недостатньо відображено в українській економічній літературі та потребує поглибленого вивчення теоретичних і практичних засад.

Практичний аспект зазначених проблем та об'єктивна необхідність адаптації теоретико-методологічних основ фінансового забезпечення до вітчизняних підприємств обумовили актуальність теми магістерської роботи.

Мета і задачі дослідження. Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних основ та обґрунтування практичних рекомендацій щодо

фінансового забезпечення діяльності підприємств ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Відповідно до зазначеної мети у роботі поставлено та вирішено наступні ***завдання***:

– дослідити теоретичні підходи до категорії «фінансове забезпечення»;

– здійснити аналіз стану підприємств м'ясопереробної галузі України;

– дослідити аналіз джерел фінансового забезпечення ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»;

– провести аналіз стану фінансово-економічної діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»;

– виявити проблемні аспекти діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»;

– запропонувати напрями удосконалення механізму управління власним капіталом, як головного джерела фінансового забезпечення ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Об'єктом дослідження виступає організаційно-економічна ефективність фінансового забезпечення підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад і практичних рекомендацій, щодо удосконалення фінансового забезпечення діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є системний та діалектичний підходи до фінансового забезпечення діяльності підприємства. У процесі вирішення поставлених завдань застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: аналізу і синтезу, наукової абстракції та узагальнення, індукції та дедукції.

Інформаційними джерелами дослідження для написання магістерської роботи обрано матеріали наукових досліджень закордонних і вітчизняних вчених і експертів в галузі фінансової діяльності, законодавчі та нормативні акти, електронні ресурси, а також фінансова звітність діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

1) обґрунтування удосконалення механізму управління власним капіталом та здійснено його структуризацію, що реалізується через аналіз потреб капіталу, диверсифікацію інвестицій, управління ризиками та систему звітності з метою ефективного формування, розподілу й використання власного капіталу.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність дослідження полягає в обґрунтуванні обраного механізму щодо підвищення ефективності управління фінансовим забезпеченням підприємства. Практичні рекомендації доцільні для застосування в практиці фінансового забезпечення вітчизняних підприємств.

Особистий внесок здобувача. Робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі відображені в ній висновки та положення наукової новизни, які виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів роботи. Основні положення та результати дослідження доповідались та одержали позитивну оцінку на 1 науково-практичній конференції: Міжнародна наукова конференція «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (м. Житомир, 9-10 листопада 2023 р.).

Публікації. Основні положення, висновки і результати наукового дослідження опубліковано у 1 тезі доповіді:

1. Хицюк Є.О. Теоретичний аспект фінансового забезпечення діяльності підприємств. Тези IV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу», 09-10 листопада 2023 р. Житомир: «Житомирська політехніка», 2023.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 50 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць та 5 рисунків. Список використаних літературних джерел налічує 25 найменувань. Робота містить 6 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сучасний стан наукових досліджень питань фінансового забезпечення діяльності підприємств

Фінансове забезпечення діяльності підприємства – важливий аспект успішного функціонування організації. Відповідне фінансування дозволяє забезпечити різноманітні потреби підприємства, зокрема інвестування у розвиток, закупівлю необхідного обладнання, оплату працівників, подолання фінансових криз та забезпечити ліквідність. Підприємство, яке має стабільне та надійне фінансове забезпечення, здатне ефективно реагувати на зміни на ринку та конкуренцію, розглядаючи нові можливості для росту і розвитку. Крім того, фінансове забезпечення дозволяє зберігати довіру споживачів, інвесторів та партнерів, оскільки воно свідчить про стійкість та фінансову відповідальність підприємства.

Фінансове забезпечення та фінансування є двома різними поняттями в галузі фінансів. Фінансове забезпечення вказує на наявність ресурсів або активів, які можуть бути використані для виконання конкретних фінансових обов'язків, таких як погашення боргів або забезпечення операцій підприємства. З іншого боку, фінансування означає процес залучення коштів або ресурсів для забезпечення фінансової діяльності, як правило, через позики, акціонерний капітал, державні дотації тощо. Таким чином, фінансове забезпечення вказує на наявність ресурсів, тоді як фінансування описує процес їх залучення.

Розглянемо теоретичну складову категорії «фінансове забезпечення». Дослідженню категорії «фінансового забезпечення» присвячена значна кількість наукових праць, але в економічній літературі немає єдиного підходу щодо його визначення.

На думку Гладій С.П. фінансове забезпечення – це узагальнюючий метод інвестування через фінансові форми як конкретні прояви категорій фінансової сфери, зовнішнього вияву механізму та його структурних елементів [6].

Москаль О.І. розглядає механізм фінансового забезпечення як сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність територіальних одиниць та господарських суб'єктів. Фінансове забезпечення реалізується через систему фінансування, що може здійснюватися в трьох формах: самофінансування, кредитування і безповоротне фінансування з бюджету [16].

Опарін В.М. трактує фінансове забезпечення підприємства реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватися через самофінансування, кредитування та зовнішнє фінансування [17]. Як комплекс заходів із забезпечення економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування, розглядає фінансове забезпечення Міщук О. Головним завданням системи фінансового забезпечення буде фінансування інвестиційних та інноваційних процесів з метою формування та реалізації нової моделі економічного зростання [15].

На думку Погріщук Г., при визначенні фінансового забезпечення доцільно врахувати такі складові як: мета, завдання, функції, методи, джерела, обсяги фінансових ресурсів, а також діяльність як держави, так і суб'єктів господарювання, що пов'язана з мобілізацією і використанням цих ресурсів.

Таким чином автори виокремлюються вузький та широкий підходи при визначенні змісту досліджуваного поняття. Розгляд фінансового забезпечення через фінансові відносини більш широким підходом, комплексним, оскільки система зазначених відносин відображатиме економічні зв'язки, взаємодію та відносини у грошовій формі.

Таблиця 1.1

Теоретичні підходи визначення категорії фінансове забезпечення

Автор	Зміст
Виговська О.	це система фінансових відносин між окремими суб'єктами, спрямованих на акумуляцію фінансових ресурсів, що реалізуються за допомогою механізму та його окремих складових на основі визначених державою моделей [4]
Голуб Ю.	сукупність заходів та умов, що сприяють сталому функціонуванню і розвитку суб'єкта господарювання шляхом покриття його витрат фінансовими ресурсами (з внутрішніх і зовнішніх джерел внаслідок здійснення руху таких ресурсів) залежно від обсягу виробництва та його фінансового становища [3]
Гривківська О.	фінансове забезпечення діяльності підприємств передбачає ефективне формування та найраціональніше використання фінансових ресурсів, що є неможливим без оптимального поєднання складових фінансового забезпечення, а саме, самофінансування, кредитування та цільового фінансування [8]
Міщук О.	комплекс заходів із забезпечення економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування. Головним завданням системи фінансового забезпечення буде фінансування інвестиційних та інноваційних процесів з метою формування та реалізації нової моделі економічного зростання» [15]
Опарін В	фінансове забезпечення діяльності підприємств реалізується через самофінансування, кредитування і зовнішнє фінансування та являє собою використання суб'єктами господарювання необхідної кількості сформованих фінансових ресурсів за рахунок різних джерел їх надходження з метою виконання певного завдання, передбаченого (або й ні) бізнес-планом [17]
Погріщук Г.	при визначенні фінансового забезпечення доцільно врахувати такі складові як: мета, завдання, функції, методи, джерела, обсяги фінансових ресурсів, а також діяльність як держави, так і суб'єктів господарювання, що пов'язана з мобілізацією і використанням цих ресурсів [22]
Сокириська І.	механізм фінансового забезпечення – це формування структури капіталу, планування і бюджетування, балансування грошових потоків. Тому розглядає фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання з позиції необхідності безперервності відтворювальних процесів через формування власних та залучених фінансових ресурсів, пов'язуючи структуру останніх з рівнем фінансової стійкості та ризику в діяльності підприємств [24]

Джерело: складено автором на підставі [22, 24, 17, 15, 8, 3, 5]

Виговська О.А. здійснила ідентифікацію наукових підходів до визначення фінансового забезпечення, де розділила їх на групи: метод, форма (самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування), механізм, регулювання фінансових ресурсів, система, процес, тощо [4].

Аналіз категоріально-понятійного апарату відображає різновекторність у визначенні «фінансового забезпечення» та передбачає необхідність пошуку, залучення і акумулювання фінансових ресурсів з подальшою оптимізацією їх структури, здійснення контролюючих функцій щодо формування фінансових потоків та їх цільового використання.

В контексті дослідження теоретичного аспекту «фінансового забезпечення» варто дати визначення категорії «фінансове забезпечення діяльності підприємств». Отже, фінансове забезпечення діяльності підприємства – це процес та стан, коли підприємство має достатні фінансові ресурси, доступні в необхідний момент, для забезпечення різноманітних потреб і завдань, включаючи оплату витрат, інвестування у розвиток, виплату заробітної плати та інших фінансових зобов'язань. Фінансове забезпечення включає в себе наявність вільних фінансових ресурсів, доступ до кредитів або інших джерел фінансування, а також ефективне управління фінансовими ресурсами з метою забезпечення стійкості та успішності діяльності підприємства.

За своїм змістом поняття «фінансове забезпечення» розглядається як один з ключових елементів фінансового механізму, спрямованого на підтримку процесів розподілу та перерозподілу ресурсів з метою формування прибутку і фінансових резервів. Відтак, воно виступає як інтегральна складова фінансово-кредитного механізму, що визначає систему джерел та форм фінансування для соціальної сфери суспільства [13].

Сокиринська І. трактує фінансовий механізм з точки зору взаємодії та взаємозалежності фінансів підприємств та інших ланок фінансової системи і встановлення між ними ефективних фінансових відносин. Авторка розглядає фінансовий механізм підприємства як сукупність форм і методів зовнішнього та внутрішнього впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання з метою покращення його кінцевих фінансових результатів. Серед елементів фінансового механізму підприємства науковиця виділяє механізм фінансового забезпечення, формування структури капіталу,

планування і бюджетування, балансування грошових потоків. Розглядає фінансове забезпечення діяльності підприємств з позиції необхідності безперервності відтворювальних процесів через формування власних та запозичених фінансових ресурсів, пов'язуючи структуру останніх з рівнем фінансової стійкості та ризику в діяльності підприємств [24, с. 89-90].

На думку Гривківської О., фінансове забезпечення діяльності підприємств є методом фінансового механізму діяльності підприємств, який дозволяє сформувати достатні обсяги фінансових ресурсів для досягнення беззбитковості діяльності, підвищення ефективності господарювання та зміцнення національної економіки [8, с. 14].

Таким чином, група науковців виокремлює наступні форми фінансового забезпечення діяльності підприємств: самофінансування, кредитування та державне фінансування.

Самофінансування є одним із важливих форм фінансового забезпечення підприємства. В цьому контексті підприємство користується власними фінансовими ресурсами, які включають в себе прибуток, резерви та інші внутрішні джерела фінансування. Самофінансування дозволяє підприємству здійснювати контроль над своєю фінансовою ситуацією і уникнути зобов'язань перед сторонніми кредиторами.

Кредитування – залучення зовнішніх фінансових ресурсів від банків, фінансових установ, інвесторів або інших кредиторів. Підприємства беруть кредити для фінансування проектів, придбання обладнання, запасів, а також для розширення бізнесу. Кредитування дозволяє забезпечити додаткові ресурси для розвитку, але також створює фінансові зобов'язання.

Державне фінансування передбачає виділення коштів підприємствам з боку уряду або інших державних органів. Державне фінансування для підприємств виражається в отриманні грантів, субсидій, податкових пільг або інших видах фінансової підтримки. Державне фінансування спрямоване на підтримку певних секторів економіки, стимулювання інновацій, або

полегшення соціальних або екологічних ініціатив. Перевагою державного фінансування є допомога підприємствам в реалізації проєктів.

Зазначені форми мають переваги та недоліки і вибір залежить від загальних цілей підприємства. Для підприємств доцільно використовувати комбінацію цих методів для досягнення оптимального фінансового забезпечення своєї діяльності.

1.2. Формування механізму фінансового забезпечення на підприємстві

В сучасних умовах глобалізації та стрімкого економічного розвитку формування ефективного механізму фінансового забезпечення є важливим завданням для розвинених та країн, що розвиваються. Провідна роль у забезпеченні фінансової стійкості національної економіки належить механізму фінансів, який включає в себе систему доходів та видатків, монетарну політику, податкові інструменти та інші фінансові інструменти.

Для формування механізму фінансового забезпечення важливо враховувати глобальні тенденції, що впливають на економіку, такі як зміни в світовій торгівлі, фінансові кризи та технологічні інновації. Адаптивність та стратегічне планування стають ключовими факторами для успішного створення механізму, який забезпечить економічний розвиток та стійкість у довгостроковій перспективі. Важливо враховувати соціальні та екологічні аспекти при формуванні механізму фінансового забезпечення, щоб забезпечити справедливий розподіл ресурсів та стале екологічно збалансоване економічне зростання.

Фінансовий механізм підприємства функціонує, виходячи з фінансових відносин у всіх сферах діяльності. Складові фінансового механізму взаємодіють та є основою фінансового механізму комерційних підприємств, некомерційних організацій та установ, механізму страхування.

Складові у структурі фінансового механізму підприємства різноманітні та неоднозначні у системі фінансових відносин. Різноманітні елементи фінансового механізму, які у різних типах, формах та методах організації, визначають ступінь фінансових взаємозв'язків. Різноманітні елементи фінансового механізму забезпечують систему фінансових ресурсів підприємства, включаючи елементи внутрішнього та зовнішнього середовища. Поєднання елементів фінансового механізму, що складається з форм, видів та методів організації фінансових відносин, є «конструкцією фінансового механізму», яку можна активізувати, задаючи кількісні параметри кожному елементу (тобто встановлення ставок та норми виведення коштів, обсягу коштів та рівень витрат та пр.) [2].

Сокирська І. під механізмом фінансового забезпечення розуміє формування структури капіталу, планування і бюджетування, балансування грошових потоків. Тому розглядає фінансове забезпечення діяльності підприємств з позиції необхідності безперервності відтворювальних процесів через формування власних та залучених фінансових ресурсів, пов'язуючи структуру останніх з рівнем фінансової стійкості та ризику в діяльності підприємств [24].

В економічній літературі розглядають різні види механізмів, однак базовим поняттям є господарський механізм. Провідне місце в структурі господарського механізму займає фінансовий механізм, тому що він є основою планування, базою ціноутворення, підставою для змін у фінансовому праві.

На макрорівні фінансовий механізм є складовою частиною єдиної фінансової системи, яка охоплює: сферу фінансів на макро- і мікрорівні (об'єкт фінансової системи); сукупність фінансових органів та інститутів (суб'єкт фінансової системи); фінансовий механізм (засіб взаємодії суб'єкта й об'єкта фінансової системи).

Фінансовий механізм у вузькому розумінні – сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на формування і використання

фінансових ресурсів з метою забезпечення функціонування й розвитку державних структур, суб'єктів господарювання і населення [11].

Стабільний перебіг процесу розширеного відтворення безпосередньо залежить від фінансового механізму та фінансової політики, як складових частин економічного механізму та економічної політики. Таким чином, ефективний фінансовий механізм підприємства повинен виконувати наступні завдання:

– розробка реалістичних фінансових планів і бюджетів для контролю над витратами та прогнозування прибутку;

– ведення точного обліку витрат на всі аспекти виробництва, включаючи сировину, працю, обладнання, транспорт і енергію;

– ефективне керування запасами сировини та готової продукції для оптимізації оборотного капіталу;

– проведення регулярного аналізу фінансового стану підприємства для виявлення слабких місць та можливостей оптимізації;

– ефективне управління позиками, пошук можливостей для інвестицій у розвиток та модернізацію виробництва;

– мінімізація податкових обов'язків через вивчення податкових переваг та ефективне планування оподаткування;

– захист від фінансових втрат шляхом вивчення та впровадження страхових полісів на виробництві та майна;

– встановлення систем контролю, що дозволяють вчасно виявляти та виправляти фінансові відхилення;

– аналіз ринкових тенденцій та конкурентоспроможності для виявлення нових можливостей та ризиків;

– відповідність з законодавством у галузі фінансів та оподаткування для уникнення правових проблем.

Отже, метою фінансового механізму підприємства є максимізація результатів від виконуваних функцій фінансів, зокрема забезпечення

діяльності необхідними фінансовими ресурсами для ефективного функціонування підприємства.

До структури фінансового механізму забезпечення розвитку підприємств належать взаємозалежні елементи підсистеми: фінансові джерела, фінансові методи, фінансові важелі, організаційне, правове, фінансове та інформаційне забезпечення. Склад фінансового механізму забезпечення підприємств зображено на рис. 1.1.

Рис.1.1. Фінансовий механізм підприємств м'ясопереробної галузі

Джерело: побудовано автором на підставі [12]

Власні фінансові джерела підприємства є внутрішнім капіталом, який включає акціонерний капітал, прибуткові резерви та інші власні кошти. Акціонерний капітал – грошові внески акціонерів, які мають право на частку

в прибутку та власності підприємства. Прибуткові резерви виникають в результаті утримання частини прибутку для подальших інвестицій та розвитку. До інших власних коштів варто віднеси нерозподілені прибутки, резервні фонди та інші активи підприємства. Використання власних фінансових джерел дозволяє підприємству мати більший контроль над управлінням та прийняттям стратегічних рішень, але також вимагає збалансованого підходу до оптимізації використання внутрішніх та зовнішніх ресурсів для досягнення фінансової стійкості та зростання підприємства.

Позикові фінансові джерела підприємства – зовнішні джерела капіталу, які дозволяють залучати додаткові ресурси для розвитку та здійснення стратегічних ініціатив. Серед них важливе місце займають банківські кредити, корпоративні позики, кредити від фінансових установ, іпотеки та лізингові угоди. Банківські кредити надають можливість швидкого отримання коштів, хоча супроводжуються відсотковими витратами. Корпоративні позики вигідні для залучення великих сум капіталу на тривалий термін. Кредити від фінансових установ та угоди лізингу дозволяють отримати спеціалізовані фінансові послуги. Використання позикових джерел потребує обережного планування та управління, оскільки невірне використання може призвести до збільшення фінансового тиску та витрат.

Фінансове планування, аналіз та контроль є взаємопов'язаними методами, спрямованими на ефективне управління фінансами підприємства. Планування включає розробку стратегій та фінансових показників на певний період для досягнення поставлених цілей. Аналіз ґрунтується на оцінці фінансової інформації для виявлення тенденцій, слабких місць та можливостей для подальшого удосконалення. Контроль забезпечує систематичне слідкування за фінансовою діяльністю підприємства, перевірку відповідності плановаим показникам та вчасне втручання для коригування. Прогнозування, кредитування, оподаткування, регулювання та страхування відіграють важливу роль у фінансовому управлінні. Прогнозування передбачає оцінку майбутніх фінансових потреб та вибір стратегій для їх

забезпечення. Кредитування використовується для отримання фінансових ресурсів зовнішніми джерелами, щоб задовольнити потреби в оборотному та основному капіталі. Оподаткування визначає фіскальне навантаження, враховуючи податки на прибуток та інші обов'язкові внески. Регулювання охоплює додержання фірмою встановлених законами та нормативів, забезпечуючи легальність та етичність її діяльності. Страхування використовується для захисту від фінансових ризиків та непередбачених збитків, надаючи додатковий рівень стабільності та безпеки. Загалом, ці фінансові методи становлять інтегральну частину стратегічного фінансового управління підприємства, що дозволяє йому ефективно функціонувати та досягати своїх цілей.

Фінансові важелі – засоби та стратегії, які підприємство використовує для впливу на фінансову ситуацію та результативність, зокрема, плани (прогнози), інвестиції, кредити, оренда, лізинг, валютний курс, заробітна плата, податки, прибуток, страхові поліси.

Плани (прогнози) визначають стратегії та напрямки розвитку, сприяючи управлінню ресурсами та фінансовими можливостями підприємства. Інвестиції розширюють ресурсну базу підприємства, підвищуючи виробничий потенціал та конкурентоспроможність. Залучення кредитів надає можливість оперативно отримувати необхідні фінансові ресурси, але супроводжується відсотковими витратами та обов'язком погашення. Використання оренди та лізингу дозволяє здобути активи без значного власного капіталу, сприяючи фінансовій гнучкості. Зміни валютного курсу можуть впливати на вартість сировини, обладнання та вироблену продукцію, що визначає фінансовий результат підприємства.

Вплив на фінансовий механізм через витрати на зарплату визначає конкурентоспроможність підприємства та його здатність утримувати талановитий персонал. Система оподаткування визначає фіскальне навантаження та обов'язковості платежів, впливаючи на прибуток та ліквідність підприємства. Управління прибутком визначає фінансовий

результат та можливості для інвестицій та розвитку. Страхування зменшує фінансові ризики, забезпечуючи захист від можливих втрат та збитків.

Інформаційна складова грає ключову роль у фінансовому механізмі підприємства, забезпечуючи точність та доступність фінансової інформації. Здатність ефективно збирати, аналізувати та використовувати дані про витрати, прибутки та інші фінансові показники дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність використання ресурсів.

Організаційний аспект визначає ефективність розподілу завдань та відповідальності в межах фінансового управління. Чітко визначена структура управління, взаємодія фінансового відділу з іншими підрозділами та система контролю сприяють покращенню фінансової дисципліни та ефективності операцій.

Правове забезпечення впливає на фінансовий механізм через забезпечення відповідності діяльності підприємства законодавчим та регуляторним вимогам. Правильна інтерпретація та виконання фінансових норм і стандартів допомагає уникнути правових проблем, забезпечуючи стабільність та довіру серед зацікавлених сторін.

Доступ до фінансових ресурсів, таких як кредити, інвестиції та ефективне управління оборотним та основним капіталом, становлять основу фінансового забезпечення. Забезпечення сталого грошового потоку, оптимальне використання кредитів та збалансована структура капіталу дозволяють підприємству забезпечувати своєчасні виплати та інвестувати в розвиток. Взаємодія інформаційного, організаційного, правового та фінансового забезпечення визначає ефективність фінансового механізму підприємства. Державне та регіональне регулювання має суттєвий вплив на фінансовий механізм підприємства. Державні норми та законодавство визначають фінансові обов'язки та обмеження для підприємств у різних секторах економіки. Однією з ключових сфер регулювання є оподаткування. Підприємства повинні дотримуватися податкових ставок та правил, що

визначаються державою, що впливає на їхню фінансову стратегію та вигідність. Державне регулювання включає сферу дотацій, субсидій або інших програм, що впливають на доступ до фінансових ресурсів для підприємства.

У регіональному контексті важливим елементом є рівень регіонального розвитку та його вплив на фінансовий механізм підприємства. Регіональні програми підтримки, інфраструктурні проекти та регіональні фінансові умови визначають фінансові можливості та обмеження підприємства на місцевому рівні. Регіональне регулювання впливає на сировинні бази, доступність робочої сили та інші аспекти, які прямо взаємодіють з фінансовим плануванням та стратегією підприємства. Такий дворівневий вплив регулювання відображає потребу підприємства адаптуватися до різноманітних правил і умов, що формуються на рівнях державного та регіонального управління.

Отже, всі компоненти фінансового механізму підприємства є невід'ємною частиною ефективного управління фінансами та загальної стратегії. Планування, аналіз і контроль утворюють основну систему, яка дозволяє стабільно вдосконалювати стратегії та реагувати на зміни. Інвестиції, кредитування, оренда, лізинг та інші методи надають підприємству необхідні фінансові ресурси для зростання та розвитку. Вплив факторів, таких як заробітна плата, податки та страхування, визначає фінансовий контекст та ризики діяльності. Збалансоване використання всіх елементів формує стійкий фінансовий механізм, спроможний адаптуватися до змінного середовища та забезпечити успішну діяльність підприємства в довгостроковій перспективі.

1.3. Власний капітал, як головне джерело фінансового забезпечення м'ясопереробних підприємств

Основною класифікаційною ознакою капіталу є його належність підприємству. Відповідно до зазначеного критерію капітал поділяють на власний, що відображає загальну вартість засобів, які належать підприємству

на правах власності та використовуються ним для формування активів, та залучений – грошові кошти та інші майнові цінності, що залучаються для фінансування розвитку підприємства на поворотній та платній основі [14].

Власний та позичковий капітал може формуватися за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел. Внутрішні джерела включають нерозподілений прибуток, який залишається в підприємства після оплати податків та дивідендів, резервні фонди, такі як фонди для покриття непередбачених витрат, і акціонерний капітал, який представляє внески власників. Зовнішні джерела включають банківські позики, де підприємства можуть отримувати фінансування від банків і повертати його зі сплатою відсотків, випуск облігацій на фінансовому ринку для залучення капіталу з необхідністю погашення боргу та відсотків, емісію акцій для збільшення власного капіталу через продажі нових акцій, і венчурне фінансування, яке дозволяє компаніям отримувати фінансову підтримку в обмін на частку у власності для венчурних капіталовкладень.

Особливе значення при прийнятті управлінських рішень має інформація про власний капітал як основного джерела фінансового забезпечення, становлення, розвитку та функціонування підприємства в цілому. Розмір та динаміка змін власного капіталу характеризують рівень ефективності функціонування діяльності м'ясопереробних підприємств.

Різноманітність форм власного капіталу, його структура и абсолютна величина повинні забезпечити виконання ряд функцій, які спрямовані на забезпечення стабільності функціонування і розвитку підприємства, інвестиційну привабливість, високій рівень капіталізації і конкурентоспроможність на ринку товарів і послуг. Виконання таких функцій значно знизить економічні ризики діяльності підприємства [21]. При формуванні структури власного капіталу необхідно враховувати його розподіл на матеріальну та нематеріальну частину і специфіку діяльності підприємства, до якого типу галузі воно відноситься: фондомістке, працемістке, енергомістке та ін. Власний капітал є важливою основою фінансового забезпечення

м'ясопереробного підприємства, адже він дозволяє знизити залежність від зовнішніх джерел фінансування, таких як кредити або позики, що може зменшити ризики фінансової нестабільності під час економічної нестабільності.

В таблиці 1.2. здійснено класифікацію капіталу підприємства за класифікаційною ознакою відповідно до виду капіталу.

Таблиця 1.2

Класифікація капіталу підприємства

	Класифікаційна ознака	Вид капіталу
КАПІТАЛ	За належністю підприємству	• власний • залучений (позиковий)
	За джерелами формування	• внутрішній • зовнішній
	За цілями використання	• виробничий • позичковий • спекулятивний
	За формами інвестування	• у грошовій формі • у матеріальній формі • у нематеріальній формі
	За об'єктами інвестування	• основний • оборотний
	За формами знаходження у процесі кругообігу	• у грошовій формі • у виробничій формі • у товарній формі
	За організаційно-правовою формою діяльності підприємства	• акціонерний • пайовий • індивідуальний
	За характером використання в господарському процесі	• робочий • неробочий
	За характером використання власниками	• споживаючий • нагромаджуваний
	За тривалістю	• довгостроковий • короткостроковий
	За країною походження	• національний (вітчизняний) • іноземний • інвестований у підприємство
	За відповідністю правовим нормам функціонування	• легальний • «тіньовий»
	Залежно від рівні ризику	• безризиковий • середньоризиковий • високоризиковий
	За формами власності	• приватний • державний

Джерело: систематизовано автором [25; 14; 1]

Наявність власного капіталу сприяє підвищенню кредитного рейтингу підприємства, що відкриває доступ до більших обсягів фінансування за більш вигідними умовами, що є важливим чинником для розвитку та модернізації виробництва.

Власний капітал створює стійку фінансову базу, яка дозволяє підприємству взяти на себе стратегічні ініціативи, такі як введення нових технологій чи розширення асортименту продукції. Наявність суттєвого власного капіталу дозволяє підприємству бути більш гнучким у реагуванні на ринкові зміни та використовувати можливості для зростання, що дозволяє м'ясопереробному підприємству бути більш конкурентоспроможним у довгостроковій перспективі.

І.О. Бланк вважає, що оптимальна структура капіталу – це співвідношення «власних і позикових коштів, яке забезпечує найбільш ефективну пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізує його ринкову вартість» [1].

На наш погляд, оптимальна структура капіталу – це розподіл фінансових ресурсів підприємства між його власним та зовнішнім капіталом, який максимізує вартість компанії та забезпечує баланс між власним та позичковим капіталом. Ця концепція передбачає знаходження оптимального відношення між еквіті та борговим капіталом, враховуючи фінансові ризики, вартість капіталу та інші фактори, що впливають на фінансову структуру підприємства.

Класифікація власного капіталу є важливою стратегічною практикою для підприємств. Такий підхід дозволяє деталізувати структуру фінансів, створюючи різні джерела капіталу та їхню роль у функціонуванні підприємства. Врахування основного, додаткового та інших видів капіталу керівництву сприяє ефективному плануванню і прийняттю стратегічних та управлінських рішень.

Склад та зміст власного капіталу наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Структура власного капіталу підприємства

	Стаття власного капіталу	Зміст статті
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	Зареєстрований (пайовий) капітал	• зареєстрована вартість акцій для підприємств, створених у формі акціонерних товариств, або сума оголошеного статутного капіталу для підприємств інших організаційно-правових форм господарювання, яка зафіксована у статутних документах; • сума пайових внесків фізичних та юридичних осіб, якщо це передбачається в статутних документах; • інший зареєстрований капітал; • внески до незареєстрованого капіталу
	Капітал у дооцінках	• сума дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів
	Додатковий капітал	• сума, на яку вартість продажу акцій перевищує їх номінальну вартість (емісійний дохід); • додаткові внески засновників без прийняття рішення про зміни розміру статутного капіталу; • накопичені курсові різниці; • вартість активів, які отримані підприємством від фізичних чи юридичних осіб безоплатно; • інші види додаткового капіталу
	Резервний капітал	• сума резервів, що створені підприємством згідно з чинним законодавством чи статутними документами за рахунок нерозподіленого прибутку
	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	• сума нерозподіленого прибутку поточного і минулих років, а також використаного у звітному році прибутку; • сума непокритих збитків поточного і минулих років
	Неоплачений капітал	• заборгованість засновників (учасників) щодо внесків до статутного капіталу

Джерело: [3; 9]

Таким чином, власний капітал не є величиною постійною, тому що у часі змінюється його величина, кількість елементів і структура. Виходячи із складу елементів власного капіталу, на його величину і структуру будуть впливати наступні фактори:

– вкладення додаткових внесків за рахунок власників для збільшення статутного капіталу;

– розподіл частини прибутку на накопичення та впровадження інноваційної техніки та технології;

– наскільки своєчасно проводиться дооцінка власного капіталу, враховуючи річний індекс інфляції як основних засобів, так і виробничих запасів (сировини, матеріалів);

– рівень збитковості підприємства, якій впливає на відрахування до резервного та інших фондів, а сама збитковість покривається за рахунок статутного капіталу;

– зменшення статутного капіталу в результаті виходу одного або більше власників за умов, що їх пай не буде викуплений іншими власниками – знецінення матеріальних благ в результаті відсутності попиту або пошкодження [21].

Така класифікація дозволяє ефективніше використовувати ресурси. Розрізнення між іншими видами капіталу дає можливість точно спрямовувати витрати на конкретні сфери діяльності, такі як розширення виробництва, дослідження та розвиток чи резерви для фінансової стабільності. А також систематична класифікація власного капіталу полегшує внутрішнє та зовнішнє звітність. Це робить підприємство більшим прозорим для інвесторів та банків, сприяючи залученню капіталу та відповідному управлінню фінансовими ресурсами.

Власний капітал для м'ясопереробного підприємства виконує комплекс функцій, спрямованих на забезпечення стійкості та розвитку. Його роль полягає в гарантуванні сталого постачання сировини, мінімізації фінансових ризиків, стимулюванні інновацій та вдосконаленні продукції.

Використання власного капіталу також дозволяє підтримувати високі стандарти екологічної та соціальної відповідальності, що є важливими для успішного функціонування у сучасному бізнес-середовищі. Отже, власний капітал виступає не лише інструментом фінансування, а й стратегічним ресурсом, що допомагає підприємству досягати усталеної та відповідальної діяльності.

Визначено основні функції власного капіталу м'ясопереробного підприємства (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Функції власного капіталу м'ясопереробного підприємства

№ з/п	Основні функції власного капіталу	Зміст функції власного капіталу
1.	Гарантування стійкості постачання сировини	Забезпечує фінансову стабільність для забезпечення неперевершеного постачання сировини та ведення нормальної діяльності у виробничому процесі
2.	Мінімізація фінансових ризиків виробництва	Зниження залежності від зовнішніх фінансових джерел дозволяє уникнути значних ризиків, пов'язаних із змінами вартості сировини та інших факторів виробництва
3.	Інновації та вдосконалення продукції	Надає фінансові ресурси для впровадження нових технологій, досліджень та розробок, що дозволяє підприємству підтримувати конкурентоспроможність
4.	Екологічна стійкість та стандарти якості	Фінансова база власного капіталу дозволяє виробництву впроваджувати екологічно чисті технології та дотримуватися високих стандартів якості у виробництві, що є місцем для здоров'я споживачів та довкілля
5.	Соціальна відповідальність та підтримка спільноти	Власний капітал може бути використаний для реалізації соціальних програм, підтримки місцевих громад, створення робочих місць та покращення умов праці, що сприяє позитивному впливу підприємства на соціальне середовище

Джерело: складено автором

Для ефективного формування власного капіталу м'ясопереробного підприємства доцільне впровадження наступних заходів:

– ретельне фінансове планування, включаючи прогнозування витрат, прибутків і інвестицій, що дозволить точно визначити потреби в капіталі та оптимально розподілити ресурси;

– розробка гнучких фінансових стратегій, які дозволяють адаптуватися до змін у ринкових умовах, такі як залучення капіталу у вигляді емісії акцій чи випуску облігацій;

– максимізація використання внутрішніх джерел капіталу, таких як нерозподілений прибуток, для зменшення залежності від зовнішніх джерел та витрат на позики;

– розгляд можливостей залучення капіталу через різноманітні канали, такі як венчурне фінансування чи співпраця з інвестиційними фондами;

– встановлення ефективного партнерства з банками та фінансовими інституціями для отримання позичок або інших фінансових інструментів з

вигідними умовами.

Запропоновані заходи спрямовані на покращення ефективності формування власного капіталу, забезпечуючи підприємство потрібними ресурсами для розвитку та конкурентоспроможності.

Висновки до розділу 1

Фінансово-господарська діяльність підприємств нерозривно пов'язана з фінансовим забезпеченням, в результаті якого формуються власний та позиковий капітал. У зв'язку з цим особливого значення набуває поняття «фінансове забезпечення», яке досліджувала велика кількість практиків та дослідників. Важливість дослідження проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємств обумовлюється тим, що вони сприяють розвитку діяльності підприємства в усіх її сферах.

Проведений аналіз категоріально-понятійного апарату дозволяє виділити два основні підходи до трактування фінансового забезпечення. Перший підхід є звуженим та дозволяє ідентифікувати фінансове забезпечення з позиції форм, методів, джерел, акумульованих ресурсів, процесів формування та розподілу. Другий підхід є широким та дозволяє інтегрувати позиції окремих дослідників, досліджуючи фінансове забезпечення з позиції системи як взаємопов'язаної взаємодії окремих елементів (методів, форм, ресурсів, джерел, процесів). Система фінансового забезпечення реалізує свої функції через створення відповідного механізму.

Досліджено особливості формування механізму фінансового забезпечення на підприємстві. Визначено дворівневий вплив регулювання, що відображає потребу підприємства адаптуватися до різноманітних правил і умов, що формуються на рівні державного та регіонального управління. Також доведено, що всі компоненти фінансового механізму підприємства є невід'ємною частиною ефективного управління фінансами та загальної стратегії.

Здійснено класифікацію капіталу підприємства за класифікаційною ознакою відповідно до виду капіталу. Визначено, що оптимальна структура капіталу – це розподіл фінансових ресурсів підприємства між його власним та зовнішнім капіталом, який максимізує вартість компанії та забезпечує баланс між власним та позичковим капіталом.

Запропоновані заходи спрямовані на підвищення рівня ефективності формування власного капіталу та здійснення фінансового забезпечення підприємства.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М`ЯСОКОМБІНАТ»

2.1. Аналіз стану підприємств м'ясопереробної галузі України

В умовах євроінтеграції розвиток м'ясної галузі для України набуває важливого стратегічного значення. Вдосконалення та модернізація галузі дозволять країні відповідати високим стандартам якості та безпеки харчових продуктів, які є однією з вимог європейських партнерів. Це сприятиме не лише експорту української продукції на зовнішні ринки, але й зміцненню внутрішнього споживчого ринку шляхом надання споживачам доступу до безпечних та якісних м'ясних продуктів.

Розвиток м'ясної галузі сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню рівня економічної самодостатності країни, що впливає на зменшення залежності від імпорту м'ясних продуктів та сприяє збалансованому економічному розвитку. Євроінтеграція стимулює українські підприємства до вдосконалення виробництва, впровадження сучасних технологій та відповідності високим стандартам, що є важливими факторами для конкурентоспроможності на міжнародній арені.

М'ясопереробна галузь України є важливим сектором економіки, що займається обробкою та переробкою м'яса. Заводи з м'ясопереробки

розташовані по всій країні, що забезпечує робочі місця та виробництво великої кількості продукції для внутрішнього споживання та експорту.

Розглянемо кількість діючих суб'єктів господарювання м'ясної галузі в Україні в період 2017-2022 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кількість діючих суб'єктів господарювання м'ясної галузі

№ з/п	Вид виробництва	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, +/-	Відносне відхилення, %
1.	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	1687	1707	1726	1737	1710	23	1,4
2.	Виробництво м'яса	633	647	673	674	673	40	6,3
3.	Виробництво м'яса свійської птиці	103	97	102	110	103	0	0,0
4.	Виробництво м'ясних продуктів	951	963	951	953	934	-17	-1,8
	Всього:	5391	5432	5471	5494	5441	50	0,9

Джерело: [20]

Відповідно до статистичних даних [20] кількість діючих суб'єктів господарювання м'ясної галузі має сталу динаміку до зростання. Таким чином, кількість суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво м'яса та м'ясних продуктів протягом 2017-2021 рр. зросли на 1,4%, а також виробництво м'яса – на 6,3% за аналогічний період.

Наявність значної кількості підприємств, що спеціалізуються на виробництві м'ясної продукції в країні, свідчить про високий рівень розвитку сільськогосподарського сектору та харчової промисловості. Така ситуація є індикатором широкого спектру можливостей для вирощування та обробки тваринницької сировини, а також розвитку технологічних інновацій у сфері переробки м'яса. Водночас, наявність численних підприємств у цьому секторі створює конкурентне середовище, що сприяє підвищенню якості продукції та стимулює інноваційні підходи до виробництва. Однак необхідно враховувати не лише кількість, але й якість підприємств, відповідність стандартам безпеки

та якості, а також регулятивне середовище, яке може впливати на їхню діяльність.

В Україні загальна кількість діючих підприємств м'ясної галузі становить 1710 одиниць станом на 2021 р. [20].

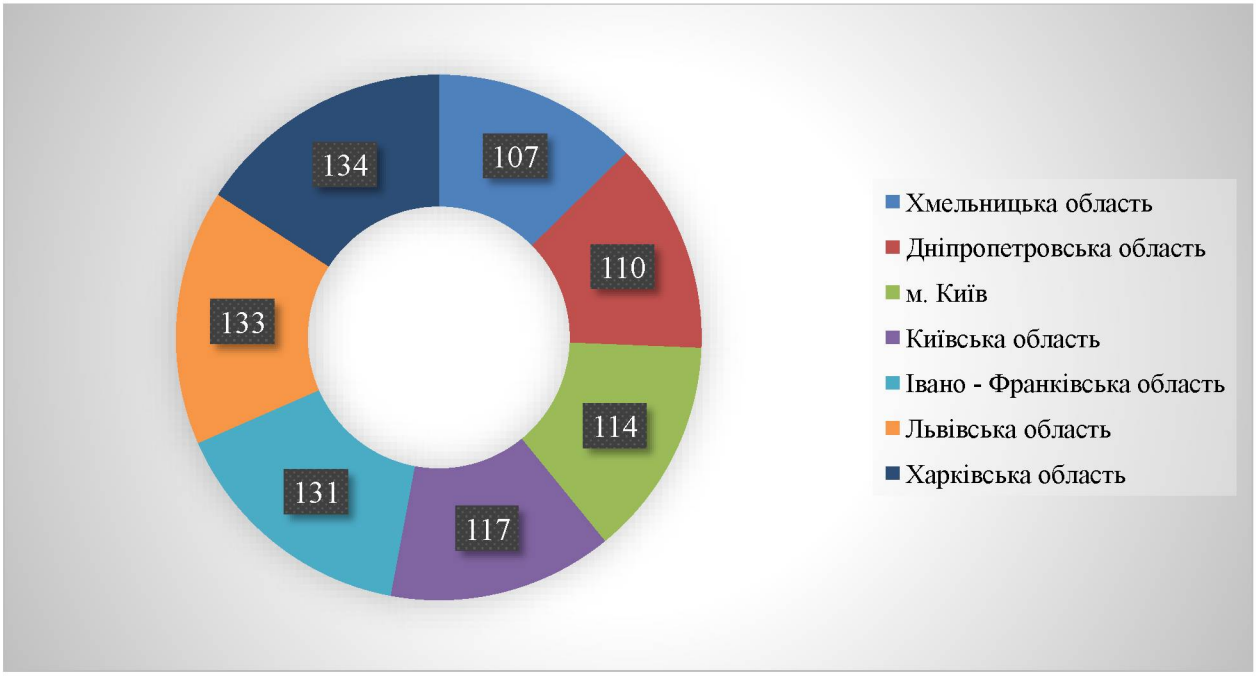

Рис. 2.1. Регіональні лідери за кількістю діючих суб'єктів господарювання м'ясної галузі за 2021 р.

Джерело: [20]

Найбільша кількість суб'єктів господарювання м'ясної галузі України в 2021 р. в Харківській, Львівській та Івано-Франківській областях – 134, 133 та 131 відповідно, а найменша кількість в Луганській області – 11 підприємств.

На наш погляд, кількість підприємств м'ясної галузі в певному регіоні України може залежати від декількох факторів.

По-перше, від наявності сировини, адже велика кількість тваринницьких ферм або фермерських господарств, що забезпечують необхідну сировину для м'ясопереробних підприємств, сприятиме розвитку галузі в цілому.

По-друге, рівень економічного розвитку регіону впливає на попит на м'ясні продукти та розвиток відповідної інфраструктури.

По-третє, запит на м'ясні продукти визначає можливості для створення та розвитку підприємств м'ясопереробної галузі.

Таким чином, зазначені чинники взаємодіють та формують специфічні умови для розвитку м'ясопереробної галузі в кожному конкретному регіоні.

Таблиця 2.2.

Обсяг реалізованого м'яса та м'ясних продуктів в Україні, млн. грн

з/п	Назва	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення	
							+/-	%
1.	Промисловість	2508579	2480804	2481148	3589379	2811572	302992	12,1
2.	Переробна промисловість	1636893	1597451	1602974	2200378	1505743	-131149	-8,0
3.	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	75160	76495	81128	102045	109175	34015,3	45,3
4.	Частка виробництва м'яса та м'ясних продуктів в промисловості	3 %	3,1 %	3,3 %	2,8 %	3,9 %	-	-

Джерело: [20]

Стан переробної промисловості, яка відзначилася 12,1% зростанням за період з 2018 по 2022 рік, свідчить про стабільний розвиток галузі. Такий позитивний тенденційний ріст є результатом ефективного управління, впровадження нових технологій або розширення ринків збуту. Зростання переробної промисловості вказує на загальний економічний підйом та підвищення попиту на продукцію зазначеної галузі.

Варто зазначити, що частка виробництва м'яса та м'ясних продуктів в показниках промисловості зросла з 3% в 2018 році до 3,9% в 2022 році.

Значний приріст у виробництві м'яса та м'ясних продуктів на 45,3% за той самий період, свідчить про розвиток сектору тваринництва та переробки м'яса в цілому. Такий великий приріст – результат збільшення попиту на м'ясні продукти, розширенням агропромислового виробництва, а також покращенням технологічних процесів у галузі. Це вказує на важливий внесок сектору у економічний розвиток країни.

В Україні функціонує Асоціація «М'ясної галузі» головною метою якої є обмін досвідом, пошук шляхів розв'язання актуальних проблем та зміцнення позицій українських виробників на внутрішньому і глобальному ринках.

Головними завданнями Асоціації «М'ясної галузі» є: представлення і захист галузевих інтересів на рівні законодавчої і виконавчої влади; затвердження прозорих стандартів виробництва та реалізації продукції, гармонізація вимог із законодавством ЄС; розвиток сировинної бази, формування економічних відносин із постачальниками сировини на основі кооперації, довіри і довгострокового планування; медіапідтримка учасників Асоціації, інформаційний супровід щодо поточної ринкової ситуації і перспективних напрямів роботи; відкриття нових ринків та каналів збуту [18].

Розглянемо товарну структуру зовнішньої торгівлі України (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3

Товарна структура зовнішньої торгівлі України у розрізі м'ясо та їстівних субпродуктів (тис. дол)

Вид зовнішньої торгівлі	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, %
Експорт	645982,3	711895,1	652106,8	845553,3	923757,4	43
Імпорт	167663,2	158603,9	165030,6	214508,1	209944,3	25

Джерело: [20]

Відповідно до статистичних даних [20] протягом з 2018 по 2022 рік в Україні спостерігався значний зріст експорту м'яса та їстівних субпродуктів на 43%, що свідчить про активний розвиток зовнішньоторговельних відносин у цьому секторі. Імпорт також збільшився на 25%, вказуючи на певний попит на зовнішні поставки продуктів цього сегменту на внутрішньому ринку. Україна експортує м'ясну продукцію до Африки, СНД, Євросоюзу, Азії та Близького Сходу.

Протягом 2023 року відбулися зміни у рейтингу головних імпортерів українського м'яса. Нідерланди стали лідером з експорту українського м'яса, придбавши понад 27% продукції за $252 млн, а на другому місці Саудівська

Аравія. За 2023 рік Україна продала Саудівській Аравії 81 тис. тон м'яса за $220 млн., а її частка зросла до 23,8%. Серед лідерів також опинилися Словаччина – 7%, Китай – 4,8%, ОАЕ – 4,5% та Туреччина – 3,6% [19].

2.2. Аналіз джерел фінансування ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» у 2020 – 2022 рр.

ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» – одне з найбільших підприємств Житомирської області, основним видом діяльності якого є виготовлення продукції з м'ясної сировини. В результатом диверсифікації виробничої діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» є створення трьох брендів (рис. 2.2.).

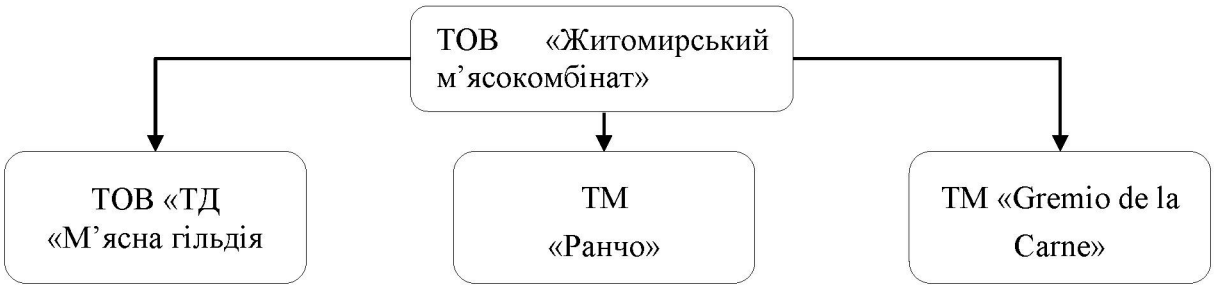

Рис. 2.2. Бренди ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Організація господарської діяльності на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» характеризується лінійно-функціональною структурою. Використанню лінійно-функціональної структури дозволяє чітко визначити ролі та відповідальності робітників та керівників, що сприяє уникненню змішування функцій і покращує загальний порядок в управлінні. Лінійно-функціональна структура дозволяє кожному відділу спеціалізуватися на певному виді діяльності та вдосконалювати процеси. Така структура є ефективною для підприємства в галузі виготовлення продукції з м'ясної сировини.

На рисунку 2.3 зображена організаційна структура ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

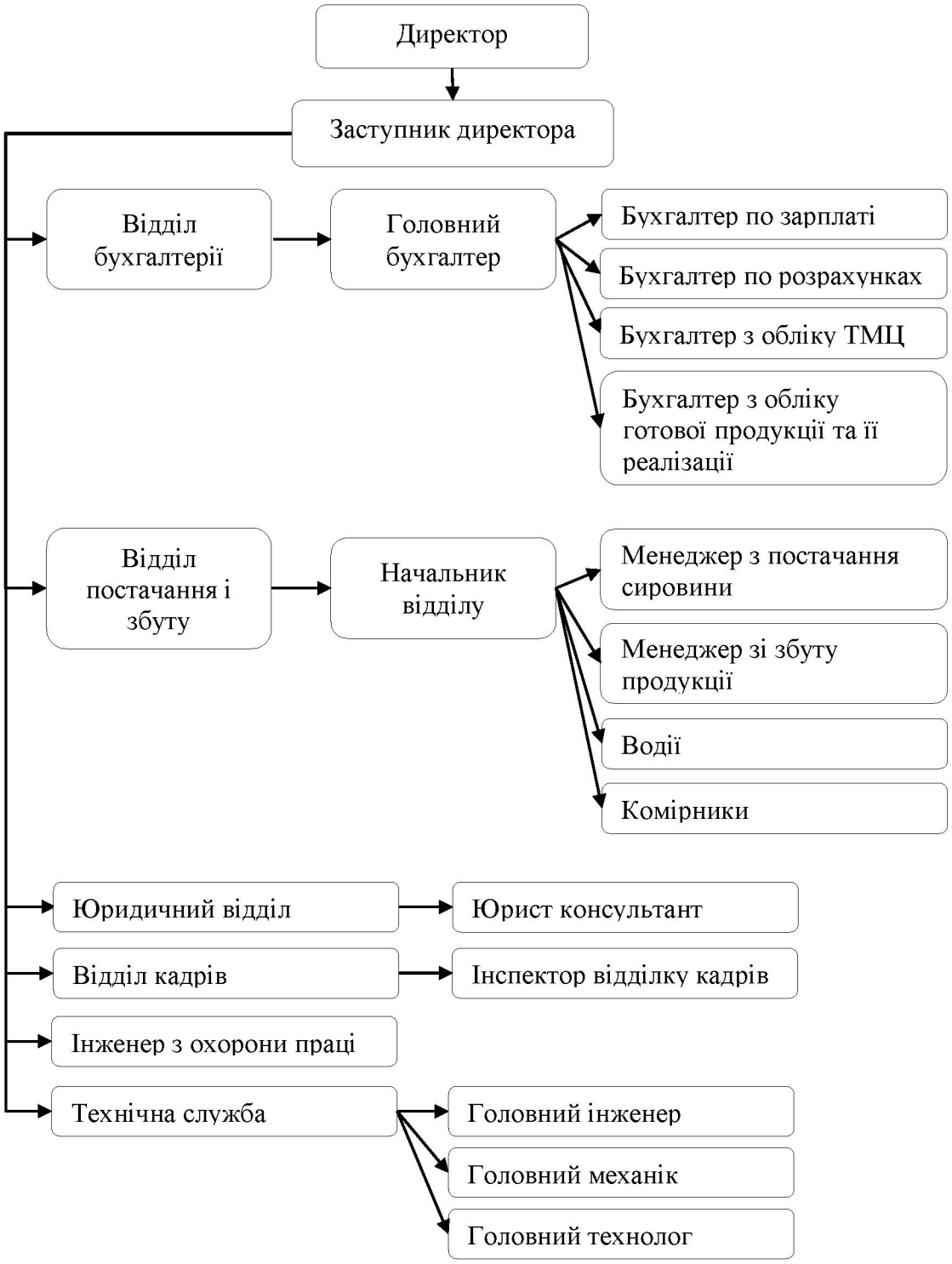

Рис. 2.3. Організаційна структура ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Оцінку фінансового стану підприємства розпочнемо з аналізу активу балансу ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Таблиця 2.4

Динаміка та структура активів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Статті балансу	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2020/2022		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	+, -	%	п. стр.
I. Необоротні активи									
Нематеріальні активи	396,0	0,2	990,0	0,4	990,0	0,3	+594,0	в 2,5 рази	+0,1
Незавершене будівництво	27372,0	12,6	16766,0	6,7	15124,0	4,1	-12248,0	в 2,1 рази	-8,5
Основні засоби	111067,0	51,1	137720,0	55,2	152398,0	41,5	+41331,0	7,2	-9,6
Довгострокові інші фінансові інвестиції	426,0	0,2	549,0	0,2	549,0	0,2	+123,0	28,9	-0,1
Інші необоротні активи	5,0	0,0	5,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Усього за розділом I	139266,0	64,0	156030,0	62,6	169006,0	46,0	+29740,0	21,4	-18,0
II. Оборотні активи									
Виробничі запаси	9746,0	4,5	14222,0	5,7	19074,0	5,2	+9328,0	95,7	+0,7
Готова продукція	7778,0	3,6	7998,0	3,2	37018,0	10,1	+29240,0	в 4,8 рази	+6,5
Товари	6359,0	2,9	13044,0	5,2	34996,0	9,5	+28637,0	в 5,5 рази	+6,6
Дебіторська заборгованість за товари, роботи,послуги	37444,0	17,2	47115,0	18,9	49040,0	13,4	+11596,0	31,0	-3,9
Дебіторська заборгованість за рахунками:									
- за бюджетом	79,0	0,0	68,0	0,0	1340,0	0,4	+1261,0	в 16 рази	+0,3
- за виданими авансами	5255,0	2,4	5362,0	2,2	6776,0	1,8	+1521,0	28,9	-0,6
Інша поточна дебіторська заборгованість	1091,0	0,5	1095,0	0,4	213,0	0,1	-878,0	в 4,5 рази	-0,4
Грошові кошти та їх еквіваленти:									
- в національній валюті	8716,0	4,0	3180,0	1,3	43881,0	11,9	+35165,0	в 5,0 рази	+7,9
- в іноземній валюті	1517,0	0,7	203,0	0,1	4096,0	1,1	+2579,0	в 23,8 рази	+0,4
Інші оборотні активи	231,0	0,1	991,0	0,4	2020,0	0,6	+1789,0	в 11,9 рази	+0,4
Усього за розділом II	78216,0	36,0	93278,0	37,4	198454,0	54,0	+120238,0	в 2,5 рази	+18,0
Баланс	217482,0	100,0	249308,0	100,0	367460,0	100,0	+149978,0	69,0	-

Відповідно до даних таблиці 2.4 на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» протягом 2020 – 2022 рр. зріс обсяг активів на 69% і становить149 978,0 тис. грн. Зазнала значних змін структура активів, адже до 2022 року переважали необоротні активи. В 2022 році відбулося поступове вирівнювання оборотних та необоротних активів за рахунок зростання частки запасів, що зросла на 13,8 п.ст. Основні активи становлять найбільшу частку в портфелі активів – 41,5%. Варто відмітити значний приріст вартості грошових коштів в іноземній валюті (в 23,8 рази), розрахункової заборгованості перед бюджетом (в 16 разів) та інших оборотних активів (в 11,9 рази).

Таблиця 2.5

Динаміка та структура зобов'язань ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» за балансом

Статті балансу	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022/2020		
	тис.грн.	%	тис.грн.		тис.грн.	%	+, -	%	Пункстр.
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
I. Власний капітал									
Статутний капітал	1393,0	0,6	1393,0	0,6	1393,0	0,4	0,0	0,0	-0,3
Інший додатковий капітал	16555,0	7,6	16555,0	6,6	16555,0	4,5	0,0	0,0	-3,1
Резервний капітал	4406,0	2,0	4406,0	1,8	4406,0	1,2	0,0	0,0	-0,8
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	116297,0	53,5	150324,0	60,3	180549,0	49,1	+64252,0	55,3	-4,3
Усього за розділом I	138651,0	63,8	172678,0	69,3	202903,0	55,2	+64252,0	46,3	-8,5
II. Забезпечення наступних виплат та платежів									
Цільове фінансування	5146,0	2,4	5146,0	2,1	5146,0	1,4	0,0	0,0	-1,0
Усього за розділом II	5146,0	2,4	5146,0	2,1	5146,0	1,4	0,0	0,0	-1,0
III. Довгострокові зобов'язання									
Довгострокові кредити банків	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	0,0	0,0	0,0	0,0	75975,0	20,7	+75975,0	-	+20,7
Усього за розділом III	0,0	0,0	0,0	0,0	75975,0	20,7	+75975,0	-	+20,7
IV. Поточні зобов'язання									
Короткострокові кредити банків	36782,0	16,9	39052,0	15,7	50800,0	13,8	+14018,0	38,1	-3,1
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	23724,0	10,9	20384,0	8,2	22466,0	6,1	-1258,0	5,3	-4,8
Поточні зобов'язання за розрахунками:									

Продовження таблиці 2.5

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
- з одержаних авансів	295,0	0,1	114,0	0,1	239,0	0,1	-56,0	19,0	-0,1
- з бюджетом	2537,0	1,2	2140,0	0,9	317,0	0,1	-2220,0	87,5	-1,1
- зі страхування	367,0	0,2	652,0	0,3	548,0	0,2	+181,0	49,3	0,0
- з оплати праці	949,0	0,4	1671,0	0,7	1463,0	0,4	+514,0	54,2	0,0
- із внутрішніх розрахунків	4076,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	-4076,0	100,0	-1,9
Інші поточні зобов'язання	4955,0	2,3	7471,0	3,0	7603,0	2,1	+2648,0	53,4	-0,2
Усього за розділом IV	73685,0	33,9	71484,0	28,7	83436,0	22,7	+9751,0	13,2	-11,2
V. Доходи майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Баланс	217482,0	100,0	249308,0	100,0	367460,0	100,0	+149978,0	69,0	-

Структура пасивів балансу підприємства відображає зменшення частка власного капіталу на 8,5 п.ст. та частки короткострокових зобов'язань – 11,2 п.ст., разом з цим у 2022 році частка зобов'язань довгострокового характеру – 21%.

В 2022 році найбільшу питому вагу складає власний капітал, який становить 55,2%, хоча за аналізований період тенденція має не сталий характер. Частка короткострокових зобов'язань становить 22,7%, а довгострокових – 20,7%.

Динаміка зобов'язань ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» в період 2020 – 2022 рр. зросла на 69,0 % за рахунок виникнення довгострокових зобов'язань у розмірі 75 975 тис.грн. та зростання на 64 252 тис.грн. нерозподіленого прибутку.

Відповідно до таблиці 2.6. прослідковується збільшення чистого прибутку підприємства на 22,6% за рахунок зростання виручки від реалізації продукції на 74,2% та скорочення інших операційних витрат на 16,0% або 1833 тис. грн.

Розглянемо динаміку показників формування фінансових результатів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» за аналізований період (табл. 2.6.)

Таблиця 2.6

Динаміка показників формування фінансових результатів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Показники	На 31.12.2020	На 31.12.2021	На 31.12.2022	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
				+,-	%
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	395934,0	475800,0	685968,0	+290034,0	73,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(283405,0)	(332227,0)	(530166,0)	+246761,0	87,1
Валовий:прибуток	112529,0	143573,0	155802,0	+43273,0	38,5
Інші операційні доходи	6760,0	7561,0	8531,0	+1771,0	26,2
Адміністративні витрати	(17640,0)	(18684,0)	(19985,0)	+2345,0	13,3
Витрати на збут	(50866,0)	(66366,0)	(85950,0)	+35084,0	69,0
Інші операційні витрати	(11457,0)	(12119,0)	(9624,0)	-1833,0	16,0
Фінансові результати від операційної діяльності:					
- прибуток	39326,0	53965,0	48774,0	+9448,0	24,0
Доход від участі в капіталі	0,0	0,0	42,0	+42,0	0,0
Інші фінансові доходи	89,0	116,0	1828,0	+1739,0	в 20,5 р.
Фінансові витрати	(3961,0)	(7030,0)	(8535,0)	+4574,0	в 2,1 рази
Втрати від участі в капіталі	(100,0)	(0,0)	(0,0)	-100,0	0,0
Інші витрати	(670,0)	(662,0)	(557,0)	-113,0	16,9
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:					
- прибуток	34684,0	46389,0	41552,0	+6868,0	19,8
Податок на прибуток від звичайної діяльності	(10030,0)	(12362,0)	(11327,0)	+1297,0	12,9
Фінансові результати від звичайної діяльності:					
- прибуток	24654,0	34027,0	30225,0	+5571,0	22,6
Надзвичайний прибуток/збиток	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Чистий:					
- прибуток	24654,0	34027,0	30225,0	+5571,0	22,6

Варто зазначити, що витрати на збут зросли на 69,0% через розширення дистриб'юторської мережі та ринку в цілому. У 2022 році підприємство отримало доходи від участі в капіталі на суму 42 тис. грн. Значна частина доходів підприємства становить інші фінансові доходи, що зросли більше ніж в 20 разів, при цьому фінансові витрати зросли лише вдвічі, демонструючи високу ефективність фінансової діяльності. Також відзначається позитивна динаміка зменшення інших витрат на 17%.

Таблиця 2.7

Обсяг та структура джерел формування ресурсів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Статті балансу	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022/2020		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	+, -	%	п.ст.
Власний капітал	138 651,0	63,8	172 678,0	69,3	202 903,0	55,2	+64 252,0	46,3	-8,6
Цільове фінансування	5 146,0	2,3	5 146,0	2,0	5 146,0	1,4	0,0	0,0	-0,9
Позиковий капітал	73 685,0	33,9	71 484,0	28,7	159 411,0	43,4	+85 726,0	в 2,2 рази	+9,5
Всього	217 482,0	100,0	249 308,0	100,0	367 460,0	100,0	+149 978,0	69,0	-

Протягом аналізованого періоду підприємство нарощує обсяги залученого капіталу, питома вага якого збільшилася до 9,5 п. ст. і становить 43,4%. ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» не перевищує нормативне граничне співвідношення власних та залучених ресурсів. Співвідношення становить 50:50 і гарантує збереження фінансової стійкості підприємства. Під час підвищення обсягів залучення позикових засобів доцільно врахувати фінансові ризики.

Порівняльний аналіз обсягів позикового капіталу та активів підприємства протягом 2020 – 2022 рр. свідчить, що підприємство значну частку активів профінансував за рахунок власного капіталу. Протягом базового року здійснено залучення зовнішніх джерел фінансового забезпечення, метою якого стало поповнення оборотних активів та оновлення основних фондів.

Одним із найбільш важливих показників фінансової стійкості підприємства є коефіцієнт фінансової автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу або незалежності). Він визначається як співвідношенню власного капіталу підприємства до всіх фінансових ресурсів.

В табл. 2.8. відображено показники оцінки платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Таблиця 2.8

Показники оцінки платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

№ з/п	Показники	Нормативні значення та тенденції зміни	Роки			Відхилення 2018/2016р.	
			2020	2021	2022	+,-	%
1	Коефіцієнт фінансової автономії	>0,5	0,64	0,69	0,55	-0,09	-14,06
2	Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	1,57	1,44	1,81	+0,24	15,29
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,1	0,00	0,10	0,17	+0,17	-
3	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,34	0,29	0,43	+0,09	26,47
4	Коефіцієнт фінансування (фінансового ризику)	≤0,5	0,57	0,44	0,81	+0,24	42,11
6	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	>0,5	0,03	0,13	0,57	0,54	в 19 раз
7	Коефіцієнт фінансової стійкості (стабільності)	>1	1,88	2,42	1,27	-0,61	-32,45
8	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	<0,5	0,53	0,41	0,79	+0,26	49,06
9	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	-0,01	0,18	0,17	0,18	в 19 раз
10	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	1,00	1,00	0,52	-0,48	48,00
11	Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8-0,9	0,66	0,71	0,77	0,11	16,67
12	Коефіцієнт страхування бізнесу	>0,2	0,02	0,02	0,01	-0,01	-50,00

Джерело: розраховано автором

На ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» значення показника фінансової автономії знаходиться на рівні вищому за нормативний (0,5) та не має сталої тенденції, але за період 2020 – 2022 рр. знизився на 14% до критичного рівня (0,55). Це свідчить про збільшення рівня залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансового забезпечення та попереджає про потенційні фінансові ризики в майбутньому. Підтвердженням цього є зростання коефіцієнта концентрації залученого капіталу на 26,7%, який показує збільшення частки залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності зворотній коефіцієнту фінансової автономії, а зростання зазначеного показника в динаміці демонструє збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, тобто

втрату ним фінансової незалежності. В 2022 році коефіцієнт фінансової залежності на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» становить 1,81. Таким чином при вкладенні в активи підприємства 1,81 грн., з них позичені – 81 коп.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу відображає, яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, тобто в тій формі, що дає можливість вільно оперувати цими коштами, а яка з них капіталізована. Коефіцієнт маневреності на підприємстві є досить низьким (0,17), що не дозволяє забезпечити гнучкість у оперуванні власних коштів підприємства. Однак позитивним фактором є поетапне зростання коефіцієнта маневреності в динаміці, адже стрімке його зростання автоматично викликає зменшення інших показників.

Коефіцієнт фінансового ризику відображає співвідношення власного капіталу та залучених коштів. Відповідно до значення цього коефіцієнту здійснюють загальну оцінку фінансової стійкості підприємства. Таким чином коефіцієнт фінансового ризику відображає кількість одиниць залучених коштів, що припадає на кожну одиницю власних коштів. Таким чином на кінець 2022 року на 1 грн. власного капіталу припадає 81 коп. позикового капіталу. Зростання показника на 42,11% в динаміці відображає посилення залежності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» від зовнішніх інвесторів та кредиторів.

Отже, чим вищий рівень коефіцієнта фінансової автономії і нижчий коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта фінансового ризику, тим стійкіший фінансовий стан підприємства. Аналіз показників ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» продемонстрував обернену тенденцію, що свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємства.

Розглянемо обсяг та структуру джерел формування ресурсів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» (табл. 2.9.)

Таблиця 2.9

Обсяг та структура джерел формування ресурсів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Статті балансу	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022/2020		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	+, -	%	п.ст.
Власний капітал	138 651,0	63,8	172 678,0	69,3	202 903,0	55,2	+64 252,0	46,3	-8,6
Цільове фінансування	5 146,0	2,3	5 146,0	2,0	5 146,0	1,4	0,0	0,0	-0,9
Позиковий капітал	73 685,0	33,9	71 484,0	28,7	159 411,0	43,4	+85 726,0	в 2,2 рази	+9,5
Всього	217 482,0	100,0	249 308,0	100,0	367 460,0	100,0	+149 978,0	69,0	-

Протягом аналізованого періоду в ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» зріс обсяг залученого капіталу, а питома вага досягла показника 9,5 п. ст. (43,4%). Таким чином, підприємство не перевищило нормативне граничне співвідношення залучених та власних ресурсів 50:50, що гарантує фінансову стійкість. Доцільним є прийняття виважених рішень щодо підвищення обсягів залучення позикових засобів та врахування можливих фінансових ризиків.

2.3. Напрями удосконалення механізму управління власним капіталом, як головного джерела фінансового забезпечення ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Зростання рівня конкуренції, активізація глобалізаційних процесів, стрімкий розвиток інформаційних технологій та динаміка зовнішнього середовища призводять до ускладнення економічної діяльності вітчизняних компаній. Це вимагає застосування прогресивних підходів до фінансового управління.

На наш погляд розвиток управлінських процесів фінансовими ресурсами підприємств є однією з ключових складових у сучасній теорії та практиці управління. Тож вважаємо доцільним запропонувати сучасний підхід до механізму управління власного капіталу, як головного джерела фінансового забезпечення ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Пропонуємо для удосконалення управління власним капіталом впровадження наступного механізму (рис. 2.4.)

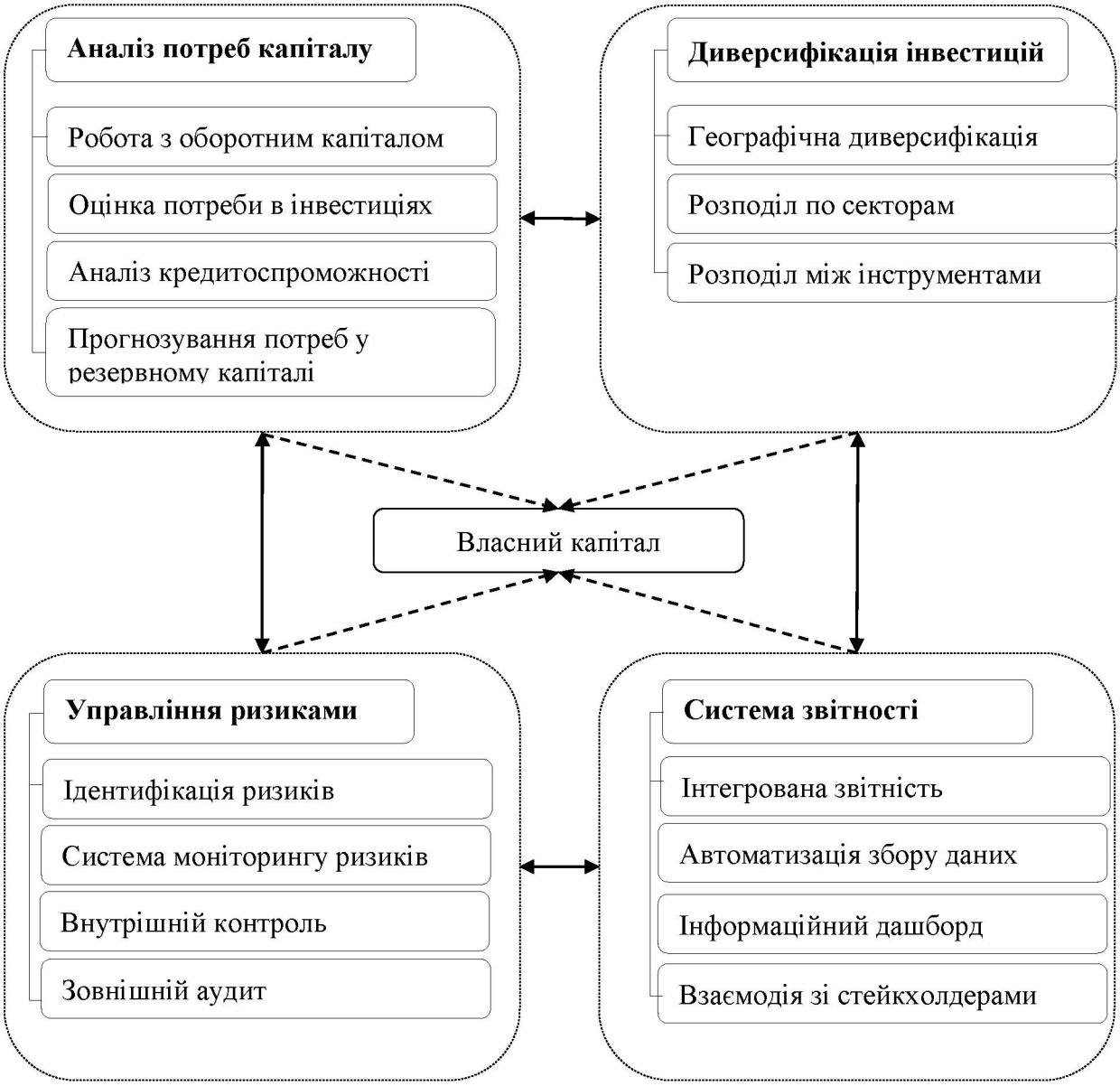

Рис. 2.4 Механізм удосконалення управління власним капіталом на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Джерело: розроблено автором

Удосконалення механізму управління власним капіталом визначається як ключовий елемент стратегічного розвитку підприємства з кількох причин. По-перше, ефективне управління власним капіталом дозволяє компанії оптимізувати її фінансовий потік та забезпечити стабільність фінансового

стану. Це є важливим для здатності підприємства адаптуватися до змін на ринку та витримувати виклики економічної нестабільності.

По-друге, ефективне управління власним капіталом сприяє підвищенню фінансової ефективності і оптимізації ресурсів. Здатність ефективно використовувати внутрішні резерви дозволяє підприємству фінансувати нові ініціативи, вдосконалювати технології та розширювати ринковий вплив.

Крім того, управління власним капіталом забезпечує підприємство достатніми фінансовими резервами для реагування на непередбачені обставини та надає можливість інвестувати у стратегічні проєкти, що сприяє його конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Аналіз потреб капіталу впливає на фінансову стійкість підприємства, дозволяючи ефективно визначати необхідний обсяг капіталу для забезпечення нормального функціонування та реалізації стратегічних ініціатив. Розуміння фінансових потреб дозволить підприємству планувати заздалегідь, уникати нестачі ресурсів та забезпечити стабільність у фінансовій сфері. Ефективний аналіз потреб капіталу сприятиме оптимізації використання капіталу підприємства. Це означає розподіл капіталу між різними сферами бізнесу та проєктами з урахуванням їх важливості та рентабельності. Внаслідок цього підприємство ефективно вкладатиме власні ресурси та максимізує доходи при мінімізації ризиків недостачі капіталу.

Для оптимізації управлінням власним капіталом важливо систематично вести роботу з оборотним капіталом. Зокрема, рекомендуємо здійснювати ефективний контроль за запасами, забезпеченням швидшого обороту дебіторської заборгованості та здійснювати оптимізацію кредиторських зобов'язань. Зменшення періоду обороту цих елементів сприяє підвищенню ліквідності підприємства та звільненню зайвого капіталу для інших стратегічних потреб, що в свою чергу сприяє більш ефективному використанню власного капіталу та забезпеченню фінансової стійкості.

Для ефективної оптимізації управлінням власним капіталом критичним етапом є систематична оцінка потреб в інвестиціях. Цей процес передбачає

аналіз ризиків та можливостей, пов'язаних з новими проєктами чи розширенням бізнесу, врахування стратегічних цілей підприємства та оцінку рентабельності інвестицій. Ключовим є також визначення оптимального співвідношення між різними видами інвестицій та їх розподіл для максимізації прибутковості та забезпечення довгострокового фінансового успіху підприємства.

Для оптимізації управлінням власним капіталом ефективна аналітика кредитоспроможності визначається систематичним оцінюванням фінансової стійкості та здатності підприємства виплачувати свої зобов'язання. Важливо враховувати зовнішні фактори, що впливають на фінансовий стан, та розробляти стратегії для підтримання або покращення кредитоспроможності, що сприяє надійному управлінню власним капіталом і забезпечує довгострокову стабільність підприємства.

Доцільним заходом для удосконалення процесів управлінням власним капіталом є систематичне прогнозування потреб у резервному капіталі. Це включає аналіз можливих ризиків та непередбачених витрат, оцінку впливу зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства. Ключовим елементом є розробка гнучких стратегій для накопичення резервного капіталу, який використовується для покриття негативних впливів та забезпечення стабільності підприємства в умовах невизначеності. Такий підхід дозволить ефективно використовувати власний капітал як інструмент для захисту від фінансових проблем та сприятиме створенню гнучкої та стійкої фінансової стратегії.

Географічна диверсифікація створить значний вплив на управління власним капіталом підприємства, забезпечуючи йому додатковий рівень стійкості та оптимізації ризиків. Розподіл інвестицій та бізнес-процесів між різними географічними регіонами дозволить підприємству зменшити експозицію до локальних економічних, політичних чи культурних ризиків. Таким чином, зазначена диверсифікація сприятиме уникненню концентрації ризиків і максимізує можливості в різних регіонах, сприяючи тим самим

збалансованому та ефективному управлінню власним капіталом на підприємстві.

Диверсифікація інвестицій за галузевою принциповою лінією дозволить підприємству зменшити ризик негативного впливу конкретного сектора чи індустрії на його фінансовий стан. Різноманітність бізнес-проєктів у різних секторах сприяє адаптації до змін в економічному середовищі та ринкових умовах. Такий підхід забезпечить стабільність капіталу та створює можливості для максимізації прибутковості та оптимізації ресурсів. Ефективне управління власним капіталом враховує потенційні ризики та можливості в різних секторах, допомагаючи підприємству досягати більшої рівноваги та стійкості у фінансовій діяльності.

Обґрунтований розподіл між різними фінансовими інструментами відіграє ключову роль у вдосконаленні управління власним капіталом на підприємстві. Одним із найважливіших інструментів є акції, які дозволять підприємству отримувати власність та участь у прибутковості інших підприємств. Для забезпечення стабільності та гарантії доходності в портфелі використовуються облігації, тоді як фонди є інструментом для розподілу ризиків та диверсифікації інвестицій. Розподіл між грошовим ринком, таким як депозити та короткострокові вклади, та акціями забезпечить портфель із збалансованим рівнем ризику та можливостей, що сприятиме ефективному та стійкому управлінню власним капіталом підприємства.

Систематичний аналіз та ефективне керування ризиками дозволить підприємству ідентифікувати потенційні загрози та можливості, пов'язані з фінансовими операціями та інвестиціями. Це включає в себе розробку стратегій зменшення ризиків, їх передбачення та мінімізацію негативного впливу на капітал підприємства. Правильно налаштована система управління ризиками допоможе забезпечити фінансову стабільність, зменшити можливі втрати та оптимізувати розподіл капіталу для максимізації прибутковості. Цей підхід сприяє створенню відповідальної та стійкої фінансової стратегії, що

забезпечує надійне управління власним капіталом і сприяє довгостроковому успіху підприємства.

Здійснення ідентифікації ризиків повинно відбуватися через різні методи та інструменти, такі як SWOT-аналіз, аналіз даних, брейнштормінг, експертна оцінка через залучення фахівців та стейкхолдерів, аналіз документації, створення сценаріїв та аналіз їхнього впливу на підприємство.

Внутрішній контроль ризиків відкриє можливості для удосконалення управління власним капіталом, забезпечуючи надійний механізм для виявлення, оцінки та мінімізації потенційних фінансових ризиків. Цей підхід включає систематичний аналіз внутрішніх процесів та процедур, виявлення можливих слабких місць та впровадження ефективних заходів з контролю. Переваги внутрішнього контролю полягають у забезпеченні достовірності фінансової звітності, запобіганні втратам через неефективне управління ризиками та підвищенні загальної фінансової стійкості підприємства, що сприяє більш ефективному використанню та оптимізації власного капіталу.

Метою здійснення зовнішнього аудиту ризиків сторонніми аудиторськими організаціями є оцінка та підтвердження ефективності систем управління ризиками на підприємстві. Доцільно здійснювати аналіз фінансових даних, оцінку внутрішніх контрольних процедур та перевірку відповідності компанії регуляторним та юридичним стандартам. Зовнішній аудит ризиків сприятиме покращенню управління власним капіталом, забезпечуючи об'єктивну оцінку ефективності систем контролю та виявлення можливих слабких місць. Результати аудиту служать основою для рекомендацій з удосконалення системи управління ризиками, що сприяє підвищенню стійкості та надійності фінансового управління, що в свою чергу впливає на оптимізацію та ефективне використання власного капіталу підприємства.

Частота здійснення зовнішніх аудиторських перевірок має здійснюватися достатньо часто для своєчасного виявлення та вирішення проблем, але в той же час не навантажувати зайвими витратами та ресурсами

підприємство. Тому оптимальна частота аудитів має визначатися конкретними обставинами та потребами підприємства.

Важливим чинником в механізмі удосконалення управління власним капіталом є вдосконалення системи звітності. Зокрема, впровадження інтегрованої звітності, автоматизація збору даних, використання інформаційних дашбордів та взаємодія зі стейкхолдерами, впливатиме на ефективність управління власним капіталом.

Інтегрована звітність – це підхід до складання звітності підприємства, в якому враховуються не лише фінансові показники, але й нефінансові аспекти, такі як соціальні, екологічні та управлінські питання. Цей вид звітності спрямований на створення повнішого образу процесів та впливу діяльності підприємства на різні сфери, включаючи споживачів, працівників, довкілля та суспільство загалом. Інтегрована звітність розглядає підприємство як інтегровану систему, де фінансовий успіх пов'язаний із стійкістю, ефективністю управління та врахуванням соціальних та екологічних аспектів.

Таким чином, впровадження інтегрованої звітності покращить управління власним капіталом, охоплюючи фінансові, соціальні та екологічні аспекти. Це сприятиме глибшому розумінню взаємозв’язків між фінансовою продуктивністю та соціально-екологічною відповідальністю, підвищить транспарентність в управлінні. Інтегрована звітність стимулює інновації, цілісність та врахування нефінансових аспектів, що сприяє більш ефективному використанню та оптимізації власного капіталу підприємства. Зокрема, вона зробить підприємство більш привабливим для інвесторів, які враховують соціальні та екологічні аспекти разом із фінансовими, що сприятиме залученню додаткового капіталу для подальшого розвитку.

Автоматизація збору даних передбачає використання технологічних рішень та програмних інструментів для автоматичного збору інформації, яка стосується фінансового контролю, управління власним капіталом та інших важливих аспектів діяльності підприємства. Це стосується автоматизованих систем звітності, електронних таблиць, програм для аналізу фінансових

показників тощо. Автоматизація спрощує та прискорює процес збору даних, зменшуючи ймовірність помилок та надаючи оперативну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Інформаційний дашборд при вдосконаленні системи звітності є інтерактивним інструментом візуалізації даних, який надасть управлінцям та ключовим зацікавленим сторонам зрозумілий та швидкий доступ до ключової інформації та метрик через графіки, діаграми та інші графічні елементи. Використання інформаційних дашбордів сприятиме оперативному прийняттю рішень, візуалізації трендів та швидкому виявленню ключових показників ефективності системи.

Взаємодія зі стейкхолдерами має значний вплив на систему звітності підприємства. Цей процес забезпечить передачу необхідної інформації зацікавленим сторонам та визначить і врахує їхні очікування та потреби. Через взаємодію зі стейкхолдерами формується повна та об'єктивна картина діяльності підприємства, що сприяє вдосконаленню системи звітності. Стейкхолдерами м'ясопереробного підприємства є акціонери, інвестори, персонал підприємства, клієнти, постачальники та органи влади. Активний діалог із зацікавленими сторонами дозволить враховувати їхні погляди на соціальну відповідальність, екологічні стандарти та економічні показники, що в результаті сприяє створенню більш точних, адаптованих та цільових звітів.

Висновки до розділу 2

Отже, використання запропонованого механізму удосконалення управління власним капіталом за допомогою аналізу потреб капіталу, диверсифікації інвестицій, управління ризиками та системи звітності дозволить досягнути наступних результатів:

– аналіз потреб капіталу дозволить завчасно здійснювати планування, уникати нестачі ресурсів та забезпечити стабільність у фінансовій сфері, внаслідок чого підприємство ефективно вкладатиме власні ресурси та

максимізує доходи при мінімізації ризиків недостачі капіталу;

– зменшення періоду обороту капіталу сприятиме підвищенню ліквідності підприємства та звільненню зайвого капіталу для інших стратегічних потреб, що в свою чергу сприяє більш ефективному використанню власного капіталу та забезпеченню фінансової стійкості.

– систематична оцінка потреб в інвестиціях та визначення оптимального співвідношення між різними видами інвестицій сприятиме ефективнішому управлінню власним капіталом;

– прогнозування потреб у резервному капіталі дозволить ефективно використовувати власний капітал як інструмент для захисту від фінансових проблем;

– географічна диверсифікація сприятиме уникненню концентрації ризиків і максимізує можливості в різних регіонах, сприяючи тим самим збалансованому та ефективному управлінню власним капіталом на підприємстві;

– здійснення аналізу та ефективне керування ризиками дозволить підприємству ідентифікувати потенційні загрози та можливості, пов'язані з фінансовими операціями та інвестиціями;

– проведення зовнішнього аудиту – основа для рекомендацій з удосконалення системи управління ризиками, що сприяє підвищенню стійкості та надійності фінансового управління;

– проведення внутрішнього контролю дозволить прозоро оцінити фінансовий стан підприємства, запобігти втратам через неефективне управління ризиками та підвищенні загальної фінансової стійкості підприємства;

– реалізація засад автоматизації збору даних дозволить мінімізувати ймовірність помилок та систематизувати оперативну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо власного капіталу;

– використання прогресивних інструментів системи звітності, зокрема, інформаційні дашборди та взаємодія зі стейкхолдерами, дозволить

здійснювати управління власним капіталом у диверсифікований спосіб з урахуванням всіх ланок функціонування підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження у магістерській роботі можна зробити наступні висновки:

1. Фінансово-господарська діяльність підприємств нерозривно пов'язана з фінансовим забезпеченням, в результаті якого формуються власний та позиковий капітал. У зв'язку з цим особливого значення набуває поняття «фінансове забезпечення», яке досліджувала велика кількість практиків та дослідників. Важливість дослідження проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємств обумовлюється тим, що вони сприяють розвитку діяльності підприємства в усіх її сферах.

2. Проведений аналіз категоріально-понятійного апарату дозволяє виділити два основні підходи до трактування фінансового забезпечення. Перший підхід є звуженим та дозволяє ідентифікувати фінансове забезпечення з позиції форм, методів, джерел, акумульованих ресурсів, процесів формування та розподілу. Другий підхід є широким та дозволяє інтегрувати позиції окремих дослідників, досліджуючи фінансове забезпечення з позиції системи як взаємопов'язаної взаємодії окремих елементів (методів, форм, ресурсів, джерел, процесів). Система фінансового забезпечення реалізує свої функції через створення відповідного механізму.

3. ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» – одне з найбільших підприємств Житомирської області, основним видом діяльності якого є виготовлення продукції з м'ясної сировини. В результатом диверсифікації виробничої діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» є створення трьох брендів: ТОВ «ТД «М'ясна гільдія, ТМ «Ранчо», ТМ «Gremio de la Carne».

4. Здійснивши діагностику стану фінансово-економічної діяльності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» встановлено, що протягом 2020 – 2022

рр. зріс обсяг активів на 69% і становить149 978,0 тис. грн. Зазнала значних змін структура активів, адже до 2022 року переважали необоротні активи. В 2022 році відбулося поступове вирівнювання оборотних та необоротних активів за рахунок зростання частки запасів, що зросла на 13,8 п.ст. Основні активи становлять найбільшу частку в портфелі активів – 41,5%. Варто відмітити значний приріст вартості грошових коштів в іноземній валюті в 23,8 рази та в 16 разів виросла розрахункова заборгованість перед бюджетом та інших оборотних активів в 11,9 рази.

5. Здійснено аналіз джерел фінансового забезпечення на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» протягом 2020-2022 рр. Протягом аналізованого періоду підприємство нарощує обсяги залученого капіталу, питома вага якого збільшилася до 9,5 п. ст. і становить 43,4%. ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» не перевищує нормативне граничне співвідношення власних та залучених ресурсів. Співвідношення становить 50:50 і гарантує збереження фінансової стійкості підприємства. Під час підвищення обсягів залучення позикових засобів доцільно врахувати фінансові ризики. Порівняльний аналіз обсягів позикового капіталу та активів підприємства протягом 2020 – 2022 рр. свідчить, що підприємство значну частку активів профінансував за рахунок власного капіталу. Протягом базового року здійснено залучення зовнішніх джерел фінансового забезпечення, метою якого стало поповнення оборотних активів та оновлення основних фондів.

6. Досліджено особливості формування механізму фінансового забезпечення на підприємстві. Визначено дворівневий вплив регулювання, що відображає потребу підприємства адаптуватися до різноманітних правил і умов, що формуються на рівні державного та регіонального управління. Також доведено, що всі компоненти фінансового механізму підприємства є невід'ємною частиною ефективного управління фінансами та загальної стратегії.

7. Здійснено класифікацію капіталу підприємства за

класифікаційною ознакою відповідно до виду капіталу. Визначено, що оптимальна структура капіталу – це розподіл фінансових ресурсів підприємства між його власним та зовнішнім капіталом, який максимізує вартість компанії та забезпечує баланс між власним та позичковим капіталом. Запропоновані заходи спрямовані на підвищення рівня ефективності формування власного капіталу та здійснення фінансового забезпечення підприємства.

8. У процесі дослідження уточнено особливості аналізу потреб капіталу дозволить завчасно здійснювати планування, уникати нестачі ресурсів та забезпечити стабільність у фінансовій сфері, внаслідок чого підприємство ефективно вкладатиме власні ресурси та максимізує доходи при мінімізації ризиків недостачі капіталу. Зменшення періоду обороту капіталу сприятиме підвищенню ліквідності підприємства та звільненню зайвого капіталу для інших стратегічних потреб, що в свою чергу сприяє більш ефективному використанню власного капіталу та забезпеченню фінансової стійкості. Систематична оцінка потреб в інвестиціях та визначення оптимального співвідношення між різними видами інвестицій сприятиме ефективнішому управлінню власним капіталом. Прогнозування потреб у резервному капіталі дозволить ефективно використовувати власний капітал як інструмент для захисту від фінансових проблем;

9. Визначено, що географічна диверсифікація сприятиме уникненню концентрації ризиків і максимізує можливості в різних регіонах, сприяючи тим самим збалансованому та ефективному управлінню власним капіталом на підприємстві. Здійснення аналізу та ефективне керування ризиками дозволить підприємству ідентифікувати потенційні загрози та можливості, пов’язані з фінансовими операціями та інвестиціями.

10. Визначено, що проведення внутрішнього контролю дозволить прозоро оцінити фінансовий стан підприємства, запобігти втратам через неефективне управління ризиками та підвищенні загальної фінансової стійкості підприємства. Реалізація засад автоматизації збору даних дозволить

мінімізувати ймовірність помилок та систематизувати оперативну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо власного капіталу. Запропоновано здійснювати використання прогресивних інструментів системи звітності, зокрема, інформаційні дашборди та взаємодія зі стейкхолдерами, дозволить здійснювати управління власним капіталом у диверсифікований спосіб з урахуванням всіх ланок функціонування підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І. О. Управління використання капіталу. К.: Ніка-Центр, 2008. 656 с.

2. Бондар Ю., Швиданенко Д. Структура фінансового механізму в управлінні діяльністю підприємства. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин:* Збірник наукових статей. Кропивницький :ЦІРоЛ, 2023. 419 с.

3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.

4. Виговська О.А. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення перевезень громадським транспортом. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: «Економічні науки». 2018. №1(83). С. 111-115.

5. Виговська О.А. Формування механізму фінансового забезпечення підприємств громадського транспорту. Облік і фінанси. 2021. № 2 (92). С. 35-43. URL: http://www.afj.org.ua/ua/article/828/

6. Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління. Наука молода. 2005. № 3. URL: http://www.library.tane/edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf.

7. Голуб Ю.О. Кредитна складова фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Харківський 210 національний економічний університет. Харків, 2011. 20 с.

8. Гривківська О.В. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємств. Формування ринкових відносин в Україні. 2004. №2. С. 12-15.

9. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1: затв. наказом Мінфіну від 07.02.2013

р. № 73 за станом на 31.05.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text Text (дата звернення: 20.11.2023).

10. Захаров В.С. Трансформація наукових підходів до визначення фінансового забезпечення підприємств в умовах глобалізації світової економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 103-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_7_19. (дата звернення 17.10.2023).

11. Квасниця О. Фінансовий механізм забезпечення розвитку малих підприємств в Україні. Світ фінансів. 2014. № 4. С. 63-71.

12. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики). Монографія / О. М. Ковалюк. Львів: 128 Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. 396 с.

13. Костецький В.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств міського електротранспорту : автореф. дис. … канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». ТНЕУ. Тернопіль, 2010. 20 с.

14. Лубкей Н. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2019. Т. 1. № 1. С. 38–45

15. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2011. №2. С. 9- 12. URL: http://fbi.cfuv.ru/wp-content/uploads/2017/09/002mischuk.pdf (дата звернення 18.10.2023)

16. Москаль О.І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області): автореф. дис….канд. ек. наук: спец.: 08.04.01 / Інститут аграрної економіки УААН. Київ: 2001. 16 с.

17. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2002. 240 с/

18. Офіційний сайт Асоціації «М'ясної галузі». URL:

https://association-mg.com.ua (дата звернення: 16.11.2023 р.)

19. Офіційний сайт видання Agropolit. URL: https://agropolit.com/

20. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 16.11.2023 р.)

21. Ощепков О. П., Магденко С. О. Аналі власного капіталу м'ясопереробних підприємств України як основного джерела їхнього фінансування та розвитку. Економіка харчової промисловості. 2021. Т. 13, Вип. 1. С. 43-48.

22. Погріщук Г.Б. Фінансове забезпечення охорони навколишнього природного середовища: автореф. дис. канд. ек. наук. 08.04.01 / Тернопільська академія народного господарства. Тернопіль, 2005

23. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін. Фінанси підприємств: підручник. 5-те вид., перероб. та допов. К.: КНЕУ, 2004. 546 с.

24. Сокириська І.Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. Фінанси України. 2003. № 1. С. 89-93

25. Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. Економіка та держава. 2015. № 6. С. 110–113.

ДОДАТКИ